

FEHIM NAMETAK
(Sarajevo)

OPSADA ZVORNICA 1717. U PJESMI NA TURSKOM JEZIKU

U okviru književnosti bosanskohercegovačkih Muslimana na turskom jeziku u XVII stoljeću dolazi sve više do okretanja sebi; pjesnici nalaze teme koje imaju direktne veze s događajima u samoj Bosni, a napuštaju postepeno larpurlartističke motive divanske književnosti. Ovaj vid književnog stvaranja u kome se pjesnici bave lokalnim problemima je tzv. proces *mahallilesme*, a karakterističan je i za pjesnike drugih regiona Carstva. Za nas je posebno dragocjen, jer u tom vremenu nalazimo dosta pjesama koje, pored umjetničke vrijednosti, imaju značaj dokumenta, jer govore o nekom događaju o kome, možda, nema drugih vjerodostojnih izvora. Pjesme ovog tipa nisu ulazile u divansku književnost, obično su kao anonimne tvorevine bilježene u medžmue književnog sadržaja.

Od pjesama ove vrste koje su najčešće pjevane u formi *türkü*¹ do sada su objavljene: Pjesma o opsadi Šapca 18. 05. g.², Epska pjesma o prilikama u Bosni 1831.³, kao i pjesma o banjalučkom boju 1737. godine⁴, koje su vremenski najbliže pjesmi o opsadi Zvornika.

1. *Türkü* su najčešće anonimne pjesme koje su pjevane uz instrument saz; kao narodne pjesme opjevale su ljubav, ljepotu, ali i ljudske nevolje i tegobe. Uglavnom su lirskog karaktera, ali to nije pravilo.

2. Rajković, Ljubinka, Birinci Sirp Ayaklanmasi sirasinda Bögürdelen'in kusatmasi üzerine yazilmis bir Türk halk siiri. *Sesler VIII*, br. 79-80-81. Skopje, 1973. str. 102-105; *Ista, Opsada Šapca 1805. godine u turskoj*

pesmi. Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XL, sv. 1-2, Beograd, 1974. str. 57-63.

3. Fehim Nametak, Epska pjesma na turskom jeziku o prilikama u Bosni *POF XXII-XXIII*, Sarajevo, 1976. str. 383-394.

4. Lamija Hadžiosmanović, Dvije neobjavljene pjesme o banjalučkom boju iz Kadićeve Hronike. *POF XXII-XXIII*, Sarajevo, 1976. str. 315-327.

U prilici smo da objavimo pjesmu o opsadi Zvornika 1717. godine od strane Austrijanaca kada su žitelji opkoljenog Zvornika molili Numan-pašu Čuprilića⁵ da im pošalje pomoć da se suprotstave nadmoćnijem neprijatelju.

Jednu kraću verziju ove pjesme pronašli smo u jednoj međzmuu Orijentalnog instituta⁶. To je, u stvari, prva trećina ove pjesme iz koje se ne vidi ni kada ni ko ju je spjevao, pa nam se činilo da je narodna, jer i po formi podsjeća na slične narodne umotvorine. Potpunu verziju pjesme koju objavljujemo našli smo u Zborniku Muhameda Enveri Kadića⁷. Ona tu sadrži 44 stiha (22 bejta) i, što je vrlo važno, u pretposljednem stihu sadrži autorovo prezime i godinu u kojoj je pjesma spjevana. Autor pjesme je izvjesni Begzadić (Begzadeoglu), o kome nemamo nikakvih drugih podataka, a godina kada je spjevao pjesmu je kao što smo već naznačili 1129/1717. Time se i broj naših pjesnika na turskom jeziku uvećava za još jedno ime o kome nemamo drugih podataka, jedino možemo reći da se pjesnik Begzadić nalazio u opkoljenom Zvorniku spomenute godine.

Među zanimljivostima ove pjesme spada i činjenica da se uz najvažnije lokalitete grada Zvornika — tvrđavu i kulu spominje turbe »časne osobe Kaimije«, a u varijanti rukopisa Orijentalnog instituta »lijepo i časno Kaimijevo turbe«, što znači da je u to doba već bilo podignuto i da je predstavljalo značajan punkt grada — vjerovatno već tada *ziyaretgâh*, tj. mjesto gdje se išlo »na murad« (gdje se molilo za ispunjenje neke želje).

U pjesmi se spominje nekoliko imena onih koji su branili grad, ali i dvojica vojskovođa austrijske vojske: Petraš i osječki Đeneral. Pjesma, ipak, sugeriše da se uz svu silnu vojsku koja je došla u odbranu Zvornika ne bi došlo do oslobođenja grada da nije bilo više sile tj. da nisu pomogli anđeli, evlije i proroci koji su islamskoj vojsci ulili čudotvornu snagu potrebnu da bi se razbilo »pet-šest hiljada austrijskih prokletnika«.

Mi ćemo izdati potpunu varijantu pjesme kako smo je pročitali iz Kadićeva Zbornika, a napomenom da je tekst prepisa pjesme u rukopisu Orijentalnog instituta do 16. stiha identičan, osim u trećem stihu koji tamo glasi:

5. Numan-paša Čuprilić (Köprülü-zade Numan-pasa) sin je velikog vezira Mustafa-paše Čuprilića. Bio je namjesnik u mnogim krajevima Carstva od Erzuruma do Bosne, a jedno kratko vrijeme (63 dana) i veliki vezir. Kada je austrijska vojska 1129 (1717) ugrozila bosanske granice, Numan-paša je po drugi put imenovan valijom Bosne i seraske-

rom u kome se svojstvu spominje i u ovoj pjesmi. Umro je 1131 (1719) u Kandiji kao namjesnik Krete.

6. Rukopis br. 2392, fol. 7 b. Ova međzmuu sadrži pretežno pjesme tipa destana i türkü, a ima i nekoliko pjesama poznatih autora.

7. Muhamed Enveri Kadić, Tarih-i Enveri (Zbornik), sv. V, str. 237.

Kaimi'nin güzel serif türbesi
 dok u Kadića isti stih glasi:
 Kaimi zat-i serifin türbesi.

P r i j e v o d

Zaplakala zvornička tvrđava
 Sa tvrđavom i kula zvornička

Pa i časno turbe Kaimije
 Dođi, Numan-paša, ne daj nas!

Austrijska vojska sa sve četiri strane
 Neka nam uzvišeni gospodar na pomoći bude

Sa Petrašem nevjernikom i Đeneral osječki
 Dođi, Numan, paša, ne daj nas!

U tvrđavi je Fejzulah-paša
 Nek' mu Allah život podari, mnogo nek živi!

S gazijama i on ulazi u borbu
 Dođi, Numan-paša, ne daj nas!

Ferman uputi Numan-paša muli
 I Hercegovine, a i Bosne cijele

Za dva dana dođe i on do Paprače
 Dođi, Numan-paša, ne daj nas!

Janjičari za dobro vjere rade
 Rustem-aga pazi na djecu!

Žene, djeca danju noću plaču
 Dođi, Numan-paša, ne daj nas!

Dođe glas da je neprijatelj izišao na Osmak
 I da će neprijateljska vojska napasti noću.

Ferman stiže Kara-begu da pripazi
 Nek je hvala Bogu, obradova nas.

Podiže se Čuprilić i pomoli se
 Svi vojnici, »Allah, Allah«, vikahu

Razbili su nevjernike, zahvalu su činili
 Bogu hvala, obveseli nas.

Iz Zvornika stiže glas i prispje
 Pobježe nevjernik, veselje zavlada među muslimanima.

Stigoše i poslanici i evlije
 Uzvišeni Allah nas oslobodi

Svu zalihu robe su im uzeli
Bogu hvala, oslobodi nas.

Niko nije imao moći, Bog učini
Austrijske nevjernike pobijeđenim učini

Ovo ovako Begzadić izreče
Bogati Gospodar učini nas zahvalnim.

Pred životinjama su stajali na nogama
Svoje časno lice ka zemlji su pružali

Anđeli su s nebesa molili
Uzvišeni Bog nas oslobodi

Sedam sati držali su ih borci
Pet-šest hiljada prokletnika su razbili

فریاد ایدر ایزونیک قلعہ سی
قلعہ سیلہ بیله بیوک قلعہ سی
قائم ذات شریفک تربہ سی
یتش نعمان پاشا آدرمه بزی

درت یانمز آدی نمچه طاہوری
معینمز اولسون حضرت باری
کلدی پتراش کافرله اوسیک جنرالی
یتش نعمان پاشا آدرمه بزی

قلعہنک ایچنده فیضالله پاشا
الله عمر ویرسون چوق پاشا
غازیلرله کیرر جنک وصواشه
یتش نعمان پاشا آدرمه بزی

فرمان ایتدی نعمان پاشا منلایه
 هر سئک ایله هم ایالت بوسنه‌یه
 ایکی کونده کلدی اول پاپراتینه‌یه
 یتش نعمان پاشا آدرمه بزی

یکجریلر دین اوغورنده چالشور
 رستم اغا صبیانلره باقیشور
 عورت اوغلان کیجه کوندوز اغلاشور
 یتش نعمان پاشا آدرمه بزی

خبر کلدی حیقدی کافر اوسماغه
 عیسکرینک کیجه ایله باصفه
 فرمان اولدی قره بکه باقمغه
 شکر اولسون حقه کولدردی بزی

کوبریلی قالقوپ دغا ایلدی
 جمله عسکر الله الله ایدردی
 کافرلری قیروب شکر ایلدی
 شکر اولسون حقه کولدردی بزی

ابزورنیقدن خبر کلدی یتشدی
 فرار ایتدی کافر اسلام کولشدی
 انبیالر اولیالر یتشدی
 حق تعالی ایلدی آزاد بزی

حیوانلر اونکده ایاق دورردی
 مبارک یوزینی بره سورردی
 فرشتهلر کوکدن دغا ایدردی
 حق تعالی ایلدی آزاد بزی

یدی ساهت اتلری قودی غازیلر
 بش آلتی بیک ملاعینی قیردیلر
 غنیمت مالن الهنه آلدیلر
 بحمد الله خلاص ایلدی بزی

کیسه قادر دکل مولی ایلدی
 نمچه کافرینی مقهور ایلدی
 بونی بویله بک زاده اوغلی سویلدی
 غنی مولام بزی مشکور ایلدی

۱۱۲۹

THE SIEGE OF ZVORNİK IN 1717 IN A POEM IN TURKISH

S u m m a r y

This poem about the siege of Zvornik in 1717, composed in Turkish, belongs to the group of poems which deal with local problems and describe concrete people and events. The poem, written by certain Begzadić, who thus far has not been known as a poet in Turkish, describes the circumstances in the Austrian army and was waiting for the relief from Vezier Numan-pasha Čepri-
 lić (Köprülü-zade).